

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการปลูกอ้อยและเป็นที่ตั้งของโรงงานน้ำตาล ตลอดจนมีการจัดตั้งสมาคมชาวไร่อ้อยในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ยกเว้นภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน : น้ำตาลกับห่วงโซ่อุปทาน ๒. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบของอุตสาหกรรมเกษตรกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน : น้ำตาลกับห่วงโซ่อุปทาน และ ๓. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย กลไกหรือมาตรการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวปฏิบัติที่ดีในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน : น้ำตาลกับห่วงโซ่อุปทาน

ผลการศึกษาในการกระบวนการปลูกอ้อยเพื่อผลิตน้ำตาล พบว่า ในการปลูกอ้อยพื้นที่ต่าง ๆ มีปัญหาล้ำก้นทุกพื้นที่ ได้แก่ การจัดหาทุนเพื่อการลงทุนปลูกอ้อย ส่วนใหญ่จะเป็นทุนกู้ยืมจากภาคเอกชน จากโรงงานน้ำตาล หรือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เกษตรกรต้องรับภาระในการบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว และการขนส่งเข้าโรงงาน โดยต้องแบกรับภาระต้นทุนที่สูง อันเนื่องมาจากการขาดแคลนแรงงาน จึงต้องอาศัยแรงงานต่างชาติมาช่วยในการทำการเกษตรในไร่อ้อย และปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการเผาอ้อย ที่ก่อให้เกิดหมอกควันไฟและเถ้าถ่านปลิวไปติดตามบ้านเรือน และเกิดฝุ่น PM 2.5 ตลอดจนการสูญเสียเครดิตคาร์บอนในบรรยากาศตลอดฤดูการเก็บเกี่ยวอ้อย ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน ปัญหาที่ชาวไร่อ้อยมีความจำเป็นต้องเผาอ้อยเป็นผลเนื่องมาจาก การตัดอ้อยสดต้องใช้ต้นทุนสูง มีความยากลำบากในการตัด คนงานไม่นิยมตัดอ้อยสด การใช้รถตัดยังไม่สามารถตัดอ้อยได้ทุกพื้นที่ นอกจากนี้ ยังพบว่า ในแต่ละพื้นที่ต้องใช้รถตัดอ้อยเป็นจำนวนมาก รถตัดอ้อยมีต้นทุนสูงและต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และการจัดซื้อมีความยุ่งยาก แต่อย่างไรก็ตาม การใช้รถตัดอ้อยสดยังไม่สามารถยุติปัญหาการเผาอ้อยได้ เนื่องจากหลังจากเก็บเกี่ยวอ้อยไปแล้วเกษตรกรยังมีความจำเป็นต้องเผาเศษใบอ้อยในไร่เพื่อความสะดวกในการบำรุงดูแลต้นอ้อยเพื่อให้อ้อยมีหน่อที่สมบูรณ์ต่อไป

สำหรับการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเผาอ้อยสามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน โดยการให้โรงงานน้ำตาลทุกแห่งดำเนินการสร้างระบบคัดแยกอ้อยที่เกษตรกรนำมาส่ง โดยการแยกต้นอ้อยและสิ่งเจือปนออกจากกัน เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำอ้อยทั้งต้นส่งโรงงานได้ นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานน้ำตาลได้อย่างสมบูรณ์ทั้งระบบ รัฐควรมีนโยบายย้ายสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลจากกระทรวงอุตสาหกรรมมาสังกัดในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับอ้อยและน้ำตาลให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีการร่างกฎหมายให้การยอมรับสิทธิในอากาศสะอาดเป็นสิทธิที่แยกเป็นเอกเทศ (self-standing right) ต่อไป